

ความเห็นส่วนตัว
ของ นายวรวิทย์ กังคศิเทียม ประธานศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่ ๒๒/๒๕๖๔

เรื่องพิจารณาที่ ๙/๒๕๖๔

วันที่ ๘ เดือน ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๖๔

ระหว่าง { คณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ร้อง
นายชุมพล จุลใส ที่ ๑
นายพุทธิพงษ์ ปุณณกันต์ ที่ ๒
นายอิสสระ สมชัย ที่ ๓
นายถาวร เสนเนียม ที่ ๔
นายณัฐพล ทีปสุวรรณ ที่ ๕ ผู้ถูกร้อง

ประเด็นวินิจฉัย

สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องทั้งห้าสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๖) ประกอบมาตรา ๙๘ (๔) (๖) และมาตรา ๙๖ (๒) หรือไม่ นับแต่เมื่อใด

ความเห็น

คดีนี้ผู้ร้องกล่าวอ้างว่า ๑) นายชุมพล จุลใส ผู้ถูกร้องที่ ๑ สิ้นสุดสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๖) ประกอบมาตรา ๙๘ (๔) (๖) และมาตรา ๙๖ (๒) ๒) นายพุทธิพงษ์ ปุณณกันต์ ผู้ถูกร้องที่ ๒ สิ้นสุดสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๖) ประกอบมาตรา ๙๘ (๖) และความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๐ วรรคหนึ่ง (๔) ประกอบมาตรา ๑๖๐ (๖) (๗) และมาตรา ๙๘ (๖) ๓) นายอิสสระ สมชัย ผู้ถูกร้องที่ ๓ สิ้นสุดสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๖) ประกอบมาตรา ๙๘ (๔) (๖) และมาตรา ๙๖ (๒) ๔) นายถาวร เสนเนียม ผู้ถูกร้องที่ ๔ สิ้นสุดสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๖) ประกอบมาตรา ๙๘ (๖) และความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๐

วรรคหนึ่ง (๔) ประกอบมาตรา ๑๖๐ (๖) (๗) และมาตรา ๙๘ (๖) และ ๕) นายณัฐพล ที่ปสุวรรณ ผู้ถูกร้องที่ ๕ สิ้นสุดสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๖) ประกอบมาตรา ๙๘ (๔) (๖) และมาตรา ๙๖ (๒) และความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัว ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๐ วรรคหนึ่ง (๔) ประกอบมาตรา ๑๖๐ (๖) (๗) มาตรา ๙๘ (๔) (๖) และมาตรา ๙๖ (๒)

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาเบื้องต้นมีว่า ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องไว้วินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๒ หรือไม่ ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบคำร้องเป็นกรณีที่มีความปรากฏต่อผู้ร้องว่าเมื่อวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔ ศาลอาญามีคำพิพากษาลงโทษจำคุก ผู้ถูกร้องทั้งห้า และเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้ถูกร้องที่ ๑ ผู้ถูกร้องที่ ๓ และผู้ถูกร้องที่ ๕ มีกำหนดห้าปีนับแต่วันมีคำพิพากษา โดยศาลอาญาออกหมายจำคุกระหว่างอุทธรณ์ฎีกาและชั้นผู้ถูกร้องทั้งห้า ที่เรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร ผู้ร้องจึงมีมติให้ยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๒ วรรคสี่ และมาตรา ๑๗๐ วรรคสาม ประกอบมาตรา ๘๒ ว่า สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ของผู้ถูกร้องทั้งห้าสิ้นสุดลง หรือไม่ และความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องที่ ๒ ผู้ถูกร้องที่ ๔ และผู้ถูกร้องที่ ๕ สิ้นสุดลงเฉพาะตัว หรือไม่ และขอให้มีคำสั่งให้ผู้ถูกร้องทั้งห้าหยุดปฏิบัติหน้าที่ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๒ วรรคสอง และผู้ร้องยื่นคำร้องต่อศาลแล้ว ซึ่งกรณีที่ผู้ร้องขอให้วินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องที่ ๒ ผู้ถูกร้องที่ ๔ และผู้ถูกร้องที่ ๕ สิ้นสุดลงเฉพาะตัว นั้น เห็นว่า เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่าวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๔ มีพระบรมราชโองการประกาศว่าผู้ถูกร้องที่ ๒ พ้นจากความเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ผู้ถูกร้องที่ ๔ พ้นจากความเป็น รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม และผู้ถูกร้องที่ ๕ พ้นจากความเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ศาลจึงสั่งไม่รับคำร้องเฉพาะกรณีความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องที่ ๒ ผู้ถูกร้องที่ ๔ และผู้ถูกร้องที่ ๕ สิ้นสุดลงเฉพาะตัว

ส่วนคำขอให้วินิจฉัยว่า สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องทั้งห้าสิ้นสุดลง หรือไม่ เห็นว่า กรณีต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๒ วรรคสี่ ประกอบวรรคหนึ่ง และพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๗ (๕) จึงสั่งรับคำร้อง เฉพาะในส่วนกรณีสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องทั้งห้าสิ้นสุดลงไว้พิจารณาวินิจฉัย

สำหรับคำขอให้ผู้ถูกร้องทั้งห้าหยุดปฏิบัติหน้าที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๒ วรรคสอง นั้น เห็นว่า ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบคำร้องปรากฏว่าศาลอาญามีคำพิพากษา ลงโทษจำคุก ผู้ถูกร้องทั้งห้าถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาลอาญา และเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้ถูกร้องที่ ๑



ผู้ถูกร้องที่ ๓ และผู้ถูกร้องที่ ๕ มีกำหนดห้าปีนับแต่วันมีคำพิพากษา กรณีปรากฏเหตุอันควรสงสัยว่า มีกรณีตามที่ถูกร้องแล้ว จึงมีคำสั่งให้ผู้ถูกร้องทั้งห้าหยุดปฏิบัติหน้าที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจนกว่าศาล จะมีคำวินิจฉัย

ประเด็นที่ต้องพิจารณาคือว่า สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องทั้งห้า สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๖) ประกอบมาตรา ๙๘ (๖) หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ บัญญัติว่า “สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สิ้นสุดลง เมื่อ ... (๖) มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๙๘ ...” และมาตรา ๙๘ บัญญัติว่า “บุคคลผู้มี ลักษณะดังต่อไปนี้ เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ... (๖) ต้องคำพิพากษาให้จำคุกและถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาล ...” บทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๖) ประกอบมาตรา ๙๘ เป็นบทบัญญัติที่นำลักษณะต้องห้ามของบุคคลผู้ต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาเป็นเหตุแห่งการสิ้นสุดสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ โดยที่มาตรา ๙๘ (๖) เป็นบทบัญญัติที่กำหนดลักษณะต้องห้าม กรณี “ต้องคำพิพากษาให้จำคุกและถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาล” ไว้ เมื่อพิจารณาบทบัญญัติของ รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๖) ประกอบมาตรา ๙๘ (๖) แล้ว อาจแยกองค์ประกอบของเหตุ แห่งการสิ้นสุดสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรดังกล่าวซึ่งต้องประกอบด้วยทั้ง ๒ ส่วน คือ “ต้องคำพิพากษาให้จำคุก” และ “ถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาล”

องค์ประกอบแรก “ต้องคำพิพากษาให้จำคุก” เนื่องจากรัฐธรรมนูญมีเจตนารมณ์ที่มุ่งใช้บังคับ กับคำพิพากษาของศาลทั่วไป โดยไม่จำเป็นต้องเป็นคำพิพากษาอันถึงที่สุด หรือคำพิพากษาถึงที่สุด เพราะหากมีจุดมุ่งหมายให้ต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุด หรือคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว ก็จะต้องมีการบัญญัติ อย่างชัดเจน ดังที่ได้มีการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ (๙) (๑๐) และ (๑๑) มาตรา ๑๑๑ (๖) และมาตรา ๒๐๒ (๓)

ส่วนองค์ประกอบที่สอง “ถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาล” นั้น เมื่อศาลได้มีคำพิพากษาให้จำคุก และคำพิพากษานั้นเป็นคำพิพากษาที่ยังไม่ถึงที่สุดแม้จำเลยจะมีสิทธิที่จะอุทธรณ์หรือฎีกาต่อไปได้ แต่ศาลชั้นต้นที่มีคำพิพากษาลงโทษจำคุกก็ต้องบังคับโทษแก่จำเลยตามความผิด แต่แม้ว่าศาลชั้นต้น จะออกหมายจำคุกจำเลยไว้ตามความในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๗๔ เว้นแต่ ศาลจะเห็นสมควรปล่อยตัวชั่วคราวระหว่างคดียังไม่ถึงที่สุดเท่านั้น จำเลยถึงจะไม่ต้องถูกคุมขังหรือจำคุก ตามคำพิพากษิตามความในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๘๕ วรรคท้าย อย่างไรก็ตาม หากศาลมีคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุกจำเลย แต่จำเลยไม่ร้องขอให้ศาลปล่อยตัวชั่วคราวหรือร้องขอแล้ว



แต่ศาลไม่อนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราว ศาลก็จะมีหมายจำคุกหรือคุมขังจำเลยไว้ตามคำพิพากษา แต่หากศาลอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราว ศาลก็จะออกหมายปล่อยตัวจำเลยชั่วคราว จำเลยก็ไม่ต้องถูกจำคุกหรือคุมขัง และย่อมถือว่าไม่ใช่กรณีที่เป็นกรณีกฎหมายโดยหมายของศาล ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๖) ประกอบมาตรา ๙๘ (๖)

ผู้ถูกร้องทั้งห้าโต้แย้งว่า คำสั่งศาลอาญาในคำร้องขอปล่อยชั่วคราวชั้นอุทธรณ์ที่สั่งให้ “ส่งศาลอุทธรณ์เพื่อพิจารณาสั่ง” ไม่ชอบด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๐๖ มาตรา ๑๐๗ และมาตรา ๑๐๘/๑ และระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ว่าด้วยการปล่อยชั่วคราว พ.ศ. ๒๕๔๘ ข้อ ๕ เป็นเหตุให้การคุมขังตามหมายจำคุกระหว่างอุทธรณ์ฎีกาของศาลอาญา ในวันที่ ๒๔ - ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔ เป็นการคุมขังโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย และไม่ใช้การคุมขังโดยหมายของศาล แต่เป็นกระบวนการภายในระหว่างรอฟังคำสั่งของศาลอุทธรณ์ในการพิจารณาคำร้องขอปล่อยชั่วคราวเท่านั้น ไม่ใช่เป็นการคุมขังเพื่อบังคับโทษทางอาญาตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ (๖) คำสั่งให้ปล่อยชั่วคราวของศาลอุทธรณ์จึงมีผลย้อนหลังไปในวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔ และถือว่าผู้ถูกร้องทั้งห้าไม่เคยถูกคุมขังโดยหมายของศาลตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ (๖)

คดีมีข้อที่ต้องพิจารณาว่า “การคุมขังระหว่างรอฟังคำสั่งของศาลอุทธรณ์ในการพิจารณาคำร้องขอปล่อยชั่วคราวอยู่ในความหมายของคำว่า “ถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาล” หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบัญญัติกระบวนการปล่อยชั่วคราวไว้ในมาตรา ๑๐๖ (๔) วรรคหนึ่ง ว่า “เมื่อศาลอ่านคำพิพากษาศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์แล้ว แม้ยังไม่มีการยื่นอุทธรณ์หรือฎีกา หรือมีการยื่นอุทธรณ์หรือฎีกาแล้วแต่ยังไม่ได้ส่งสำนวนไปยังศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา ให้ยื่นต่อศาลชั้นต้นที่ชำระคดีนั้น” และวรรคสอง บัญญัติว่า “ในกรณีที่ศาลชั้นต้นเห็นสมควรให้ปล่อยชั่วคราว ให้ศาลชั้นต้นสั่งอนุญาต มิฉะนั้นให้รับส่งคำร้องพร้อมสำนวนไปให้ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาเพื่อสั่ง แล้วแต่กรณี” ประกอบระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมว่าด้วยการปล่อยชั่วคราว พ.ศ. ๒๕๔๘ ข้อ ๗.๑ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “เมื่อศาลชั้นต้นได้รับคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวในชั้นอุทธรณ์หรือชั้นฎีกาหรือคำร้องอุทธรณ์คำสั่งศาลชั้นต้นที่ไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวต่อศาลชั้นอุทธรณ์หรือศาลฎีกา ดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๐๖ หรือมาตรา ๑๑๙ ทวิ ให้รับส่งสำเนาคำร้องดังกล่าว พร้อมสำเนาย่อสำนวนความเท่าที่จำเป็นไปยังศาลชั้นอุทธรณ์หรือศาลฎีกา แล้วแต่กรณี ...” และข้อ ๒ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “เมื่อศาลได้รับคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวแล้วให้รีบพิจารณาและมีคำสั่งโดยเร็ว โดยให้ถือเป็นหลักว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยพึงได้รับอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว เว้นแต่จะมีเหตุจำเป็นต้องควบคุมหรือขังผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นไว้



ก็ให้ระบุเหตุผลไว้โดยครบถ้วนและชัดเจน และพิจารณาสิ่งในแนวเดียวกัน” เห็นได้ว่า การพิจารณาอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวนั้น หากศาลชั้นต้นเห็นสมควรให้ปล่อยชั่วคราว ศาลชั้นต้นก็จะส่งอนุญาตได้เลย แต่หากศาลชั้นต้นเห็นสมควรไม่ให้ปล่อยชั่วคราว ศาลชั้นต้นจะไม่มีอำนาจออกคำสั่งดังกล่าว โดยศาลชั้นต้นจะส่งคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวไปยังศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาเพื่อพิจารณาสั่งโดยเร็ว ทั้งนี้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๐๖ (๔) วรรคสอง ดังนั้น คดีที่ยังอยู่ในกำหนดระยะเวลาอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลชั้นต้นตามสิทธิอุทธรณ์ของคู่ความนั้น อำนาจในการสั่งคุมขังจำเลยเป็นอำนาจของศาลอุทธรณ์ที่จะพิจารณาสั่ง หากศาลชั้นต้นจะไม่อนุญาตให้จำเลยได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว ศาลชั้นต้นจะไม่มีอำนาจที่จะสั่งคุมขังโดยไม่อนุญาตให้ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวเองได้ โดยอำนาจศาลที่จะสั่งคุมขังจำเลยโดยสั่งไม่อนุญาตให้ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวในกำหนดระยะเวลาอุทธรณ์เป็นอำนาจของศาลอุทธรณ์ที่จะเป็นผู้พิจารณาสั่งให้จำเลยถูกคุมขัง เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของจำเลย เพราะกรณีอาจเกิดจากจำเลยไม่สามารถยื่นประกันตัวต่อศาลชั้นต้นได้ทันในวันที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษา หรือศาลชั้นต้นอาจกำหนดเงื่อนไขในการวางหลักประกันเพิ่มเติมเพื่อพิจารณาปล่อยชั่วคราวจำเลยซึ่งในขณะนั้นจำเลยอาจเตรียมหลักประกันมาไม่เพียงพอ และในขณะที่เกิดเหตุยื่นคำร้องขอให้ศาลปล่อยชั่วคราวระหว่างอุทธรณ์ ศาลชั้นต้นไม่ได้เปิดทำการพิจารณาคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวในวันหยุดราชการ ดังนั้นระหว่างที่ผู้ถูกร้องทั้งห้าถูกคุมขังเพื่อรอการพิจารณาปล่อยตัวชั่วคราวของศาลอุทธรณ์ที่มีอำนาจสั่งซึ่งอาจใช้ระยะเวลาในการพิจารณาออกคำสั่งพอสมควร ช่วงระยะเวลาดังกล่าว จึงไม่อาจถือได้ว่าการคุมขังระหว่างรอฟังคำสั่งของศาลอุทธรณ์ในการพิจารณาคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวอยู่ในความหมายของคำว่าถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาล การคุมขังโดยหมายของศาลตามความมุ่งหมายของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ (๖) อันเป็นเหตุให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๖) นั้น ย่อมมุ่งหมายถึงการคุมขังตามหมายบังคับโทษของศาลซึ่งทำให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ของตนเองได้ อันจะส่งผลให้ผู้ถูกร้องทั้งห้าเป็นบุคคลผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ (๖) และทำให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งการที่ยังไม่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวมิใช่เหตุที่เกิดจากความผิดหรือความบกพร่องของผู้ถูกร้องทั้งห้าโดยตรง ดังนั้น การสั่งในคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวของศาลชั้นต้นที่ว่า “ส่งศาลอุทธรณ์เพื่อพิจารณาสั่ง” ดังกล่าว จึงมิใช่คำสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๐๖ (๔) และมีใช้การถูกคุมขังโดยหมายของศาลตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ (๖) กรณีจึงไม่



มีผลทำให้สมาชิกภาพความเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องทั้งห้าต้องสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๖) ประกอบมาตรา ๙๘ (๖)

มีประเด็นพิจารณาต่อมาว่า ผู้ถูกร้องที่ ๑ ผู้ถูกร้องที่ ๓ และผู้ถูกร้องที่ ๕ สิ้นสุดสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๖) ประกอบมาตรา ๙๘ (๔) และมาตรา ๙๖ (๒) หรือไม่

ผู้ถูกร้องที่ ๑ ผู้ถูกร้องที่ ๓ และผู้ถูกร้องที่ ๕ โต้แย้งว่า การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้ถูกร้องที่ ๑ ผู้ถูกร้องที่ ๓ และผู้ถูกร้องที่ ๕ มีกำหนดห้าปีนับแต่วันมีคำพิพากษาในคดีหมายเลขดำที่ อ ๒๔๗/๒๕๖๑ คดีหมายเลขแดงที่ อ ๓๑๗/๒๕๖๔ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๖ (๒) ต้องเป็นคดีถึงที่สุดแล้วเท่านั้น เมื่อคดีอาญาที่ผู้ถูกร้องที่ ๑ ผู้ถูกร้องที่ ๓ และผู้ถูกร้องที่ ๕ ต้องคำพิพากษา ยังอยู่ระหว่างอุทธรณ์ คดีจึงยังไม่ถึงที่สุด นั้น

เห็นว่า บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวกับการสิ้นสุดสมาชิกภาพของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้บัญญัติถ้อยคำกรณีต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดกับต้องคำพิพากษาให้จำคุก แม้คดีนั้นจะยังไม่ถึงที่สุดได้แตกต่างกัน เช่น กรณีต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดปรากฏในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ (๙) (๑๐) และ (๑๑) มาตรา ๑๐๑ (๑๓) มาตรา ๑๑๑ (๖) และมาตรา ๒๐๒ (๓) กรณีต้องคำพิพากษาให้จำคุก แม้คดีนั้นจะยังไม่ถึงที่สุดปรากฏในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๘ (๔) และมาตรา ๑๖๐ (๗)

สำหรับกรณีตามคำร้อง ผู้ร้องขอให้วินิจฉัยว่าสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องที่ ๑ ผู้ถูกร้องที่ ๓ และผู้ถูกร้องที่ ๕ สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๖) ประกอบมาตรา ๙๘ (๔) และมาตรา ๙๖ (๒) หรือไม่ รัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ บัญญัติว่า “บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ... (๔) เป็นบุคคลผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งตามมาตรา ๙๖ (๑) (๒) หรือ (๔) ...” และมาตรา ๙๖ บัญญัติว่า “บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ในวันเลือกตั้ง เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง ... (๒) อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งไม่ว่าคดีนั้นจะถึงที่สุดแล้วหรือไม่” ซึ่งสอดคล้องกับหลักการที่ว่าคำพิพากษาของศาล ย่อมมีผลใช้บังคับได้จนกว่าศาลสูงจะมีคำพิพากษาเป็นอย่างอื่น ดังนั้น เมื่อศาลมีคำพิพากษาให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้ใดแล้ว ผู้นั้นย่อมมีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งทันที ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๖ (๒) และเข้าลักษณะต้องห้ามของบุคคลในการสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๙๘ (๔) โดยมาตรา ๙๖ (๒) กำหนดให้บุคคลที่อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งไม่ว่าคดีนั้นจะถึงที่สุดแล้วหรือไม่ อันเป็นบทบัญญัติที่แตกต่างจากรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ (๙) (๑๐) และ (๑๑) มาตรา ๑๑๑ (๖) และ



มาตรา ๒๐๒ (๓) ที่ได้บัญญัติชัดเจนว่าต้องเป็นคำพิพากษาถึงที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นบุคคลผู้ใช้อำนาจนิติบัญญัติในฐานะผู้แทนปวงชนชาวไทยต้องได้รับการกลั่นกรองคุณสมบัติเบื้องต้น และลักษณะต้องห้าม เพื่อเป็นหลักประกันว่าผู้ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะต้องเป็นบุคคลที่มีความประพฤติและคุณสมบัติเป็นที่ยอมรับและเป็นที่เชื่อถือของสาธารณชน ปฏิบัติหน้าที่อย่างซื่อสัตย์ สุจริต ปราศจากเหตุหมิ่นมองในการที่จะปฏิบัติหน้าที่เพื่อประโยชน์ส่วนรวม ไม่ทำให้เกิดความเสียหาย แก่เกียรติและศักดิ์ศรีของสภาผู้แทนราษฎร การที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้ใดกระทำความผิดจนศาล มีคำสั่งให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งอันต้องด้วยลักษณะต้องห้ามของบุคคลผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งในวันเลือกตั้งตามที่ กำหนดไว้ในมาตรา ๙๖ (๒) แล้ว สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นย่อมไม่อาจอยู่ในฐานะที่จะไว้วางใจในความ สุจริตได้ และไม่สมควรให้เข้ามาใช้อำนาจในทางการเมืองอื่นอีกด้วย

ข้อเท็จจริงตามคำร้องเป็นกรณีของผู้ถูกร้องที่ ๑ ผู้ถูกร้องที่ ๓ และผู้ถูกร้องที่ ๕ ถูกเพิกถอน สิทธิเลือกตั้ง โดยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๖ (๒) ใช้คำว่า “อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง ไม่ว่าจะคดีนั้นจะถึงที่สุดแล้วหรือไม่” และไม่ได้ใช้คำว่า “คำพิพากษาอันถึงที่สุด” บทบัญญัติลายลักษณ์อักษร มีความชัดเจนไม่อาจตีความเป็นอย่างอื่น ย่อมหมายความว่าสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ต้องสิ้นสุดลงเมื่อต้องคำพิพากษาให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งโดยไม่ต้องให้คดีถึงที่สุดก่อน อีกทั้งบทบัญญัติ ของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ (๔) เป็นบทบัญญัติว่าด้วยลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง มิใช่ใช้บังคับในขณะที่สมัครรับเลือกตั้งเท่านั้น ลักษณะต้องห้ามต้องมีอยู่ตลอดเวลาที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรด้วย หากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้ใดมีกรณีตามที่กำหนด ย่อมทำให้ สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นสิ้นสุดลงทันที ดังนั้น เมื่อผู้ถูกร้องที่ ๑ ผู้ถูกร้องที่ ๓ และผู้ถูกร้องที่ ๕ เป็นบุคคลผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง เนื่องจากอยู่ในระหว่าง ถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งไม่ว่าคดีนั้นจะถึงที่สุดแล้วหรือไม่ สมาชิกภาพความเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ของผู้ถูกร้องที่ ๑ ผู้ถูกร้องที่ ๓ และผู้ถูกร้องที่ ๕ จึงสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๖) ประกอบมาตรา ๙๘ (๔) และมาตรา ๙๖ (๒)

ประเด็นที่ต้องพิจารณาต่อมามีว่า สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องที่ ๑ ผู้ถูกร้องที่ ๓ และผู้ถูกร้องที่ ๕ สิ้นสุดลงนับแต่เมื่อใด

เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๒ วรรคสอง บัญญัติว่า “เมื่อได้รับเรื่องไว้พิจารณา หากปรากฏเหตุอันควรสงสัยว่าสมาชิกผู้ถูกร้องมีกรณีตามที่ถูกร้อง ให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้สมาชิก ผู้ถูกร้องหยุดปฏิบัติหน้าที่จนกว่าศาลรัฐธรรมนูญจะมีคำวินิจฉัย ... ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า สมาชิกภาพของสมาชิกผู้ถูกร้องสิ้นสุดลง ให้ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่หยุดปฏิบัติหน้าที่



แต่ไม่กระทบต่อกิจการที่ผู้นั้นได้กระทำไปก่อนพ้นจากตำแหน่ง” บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญมาตราดังกล่าว เป็นบทบัญญัติว่าด้วยการพ้นจากตำแหน่งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ถูกศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้หยุดปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งมีได้ให้อำนาจแก่ศาลรัฐธรรมนูญที่จะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่า เมื่อวันที่ ๗ เมษายน ๒๕๖๔ ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ผู้ถูกร้องที่ ๑ ผู้ถูกร้องที่ ๓ และผู้ถูกร้องที่ ๕ หยุดปฏิบัติหน้าที่จนกว่าศาลรัฐธรรมนูญจะมีคำวินิจฉัย ศาลรัฐธรรมนูญจึงต้องสั่งให้ผู้ถูกร้องที่ ๑ ผู้ถูกร้องที่ ๓ และผู้ถูกร้องที่ ๕ พ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่หยุดปฏิบัติหน้าที่นั้น ดังนั้น สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องที่ ๑ ผู้ถูกร้องที่ ๓ และผู้ถูกร้องที่ ๕ จึงสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๒ วรรคสอง นับแต่วันที่ ๗ เมษายน ๒๕๖๔ เป็นต้นไป

๑. เมื่อสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องที่ ๑ สิ้นสุดลงทำให้มีตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งว่างลงและต้องดำเนินการตราพระราชกฤษฎีกาเพื่อจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งขึ้นแทนตำแหน่งที่ว่างภายในสี่สิบห้าวันนับแต่วันที่ตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรว่างลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๕ วรรคหนึ่ง (๑) ประกอบมาตรา ๑๐๒ จึงให้ถือว่าวันที่ตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรว่างลง คือ วันที่ศาลรัฐธรรมนูญอ่านคำวินิจฉัยให้แก่คู่กรณีฟังโดยชอบตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๗๖ วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติให้คำวินิจฉัยของศาลมีผลในวันอ่าน

๒. เมื่อสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องที่ ๓ สิ้นสุดลง ทำให้มีตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อว่างลง ประธานสภาผู้แทนราษฎรต้องประกาศให้ผู้มีชื่ออยู่ในลำดับถัดไปในบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองนั้นเลื่อนขึ้นมาเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแทนตำแหน่งที่ว่างลง โดยต้องประกาศในราชกิจจานุเบกษาภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ตำแหน่งนั้นว่างลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๕ วรรคหนึ่ง (๒) จึงให้ถือว่าวันที่ตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรว่างลง คือ วันที่ศาลรัฐธรรมนูญอ่านคำวินิจฉัยให้แก่คู่กรณีฟังโดยชอบตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๗๖ วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติให้คำวินิจฉัยของศาลมีผลในวันอ่าน

สำหรับกรณีสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องที่ ๕ สิ้นสุดลงและตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อว่างลงนับแต่เมื่อใดนั้น เห็นว่า ผู้ถูกร้องที่ ๕ มีหนังสือขอลาออกจากตำแหน่ง ต่อมา มีประกาศสภาผู้แทนราษฎร ลงวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๖๔ ให้ผู้มีชื่อ



ในลำดับถัดไปในบัญชีรายชื่อของพรรคพลังประชารัฐเลื่อนขึ้นมาเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๕ วรรคหนึ่ง

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงเห็นว่า สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องที่ ๑ ผู้ถูกร้องที่ ๓ และผู้ถูกร้องที่ ๕ สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๖) ประกอบมาตรา ๙๘ (๔) และมาตรา ๙๖ (๒) ส่วนผู้ถูกร้องที่ ๒ และผู้ถูกร้องที่ ๔ ไม่สิ้นสุดลง



(นายวรวิทย์ กังคศิเทียม)

ประธานศาลรัฐธรรมนูญ